

Ατομικά γράμματα σε μια τάξη μικρών

Από το βιβλίο **ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ** του René Laffite και της ομάδας «Προς μια Θεσμική παιδαγωγική».

μετάφραση: Χάρης Παπαδόπουλος

*

Αν έχω καταλάβει καλά, σκέφτεται η ασκούμενη εκπαιδευτικός, δεν είναι καθόλου μπερδεμένο: το παιδί γράφει την ιστορία του για τον αλληλογράφο του, την φέρνει στον δάσκαλο που του υποδεικνύει μερικές λέξεις για να εκφράσει καλύτερα τη σκέψη του, βελτιώνει μαζί του κάποιες φράσεις που χωλαίνουν. Το παιδί ξαναγυρίζει στη θέση του, αντιγράφει με προσοχή, στολίζει.

Α! πρέπει να σιγουρευτούμε ότι τα γράμματα είναι εντάξει, δεν μπορούμε να στείλουμε κείμενα με λάθη. Ο συγγραφέας ξανάρχεται λοιπόν στην έδρα.

Το γράμμα είναι μια απάντηση. Το παιδί θα μου φέρει το γράμμα που έχει λάβει για να το δω.

Και αυτοί που δεν μπορούν να γράψουν; Ζωγραφίζουν και υπαγορεύουν στον δάσκαλο· το γράμμα γίνεται υπόδειγμα γραφής. Και ιδού!

Και έτσι η μέρα του γράμματος που θα έπρεπε να είναι τόσο ενδιαφέρουσα γίνεται μία κόλαση: τα παιδιά μαζεύονται στην έδρα, στην καλύτερη περίπτωση κάνουν σειρά ή τσακώνονται για να περάσουν. Φλυαρούν, η φασαρία φέρνει φασαρία, κανείς δεν μπορεί να εργαστεί πια, η διαδικασία τραβάει σε μάκρος...

Το βράδυ τα παιδιά θα μπορούν να πουν στα σπίτια τους: *Σήμερα δεν κάναμε τίποτα, είχαμε τα γράμματα...* Εγώ πάλι θα έχω γυρίσει πτώμα.

Έλα να μου μιλήσεις για αλληλογραφία σε μια τάξη της πόλης! Ο κύριος διευθυντής είχε πολύ δίκιο: *Αυτές οι μοντέρνες τεχνικές, είναι η αταξία. Πιο χρήσιμο θα ήταν για τα παιδιά να κάνουν γραμματική.*

Ο αφελής με τα σαράντα παιδιά έχει απλά ξεχάσει... τα παιδιά. Δεν είναι η μέρα του γράμματος αλλά η μέρα των γραμμάτων.

Ένα πρόβλημα

Ο δάσκαλος διαθέτει συνήθως 5 μέχρι 10 λεπτά σε κάθε μαθητή. Ο Q_0 αυτής της εργασίας είναι χαμηλός. Ο δάσκαλος είναι δεσμευμένος για δύο τουλάχιστον ώρες. Το κάθε παιδί δεν εργάζεται περισσότερο από μία ώρα. Είναι λοιπόν ανενεργό, επομένως ασταθές, ανήσυχο και φασαριόζικο για μία ώρα. Είναι 30; 35 παιδιά;

Απόφυγε να τους τιμωρήσεις, αυτό θα σε υποχρεώσει να τους απασχολήσεις (Deligny). Όπως ο πυρετός είναι το σημάδι ότι υπάρχει φλεγμονή, έτσι και η φλυαρία σημαίνει την έλλειψη οργάνωσης: υπ'

---

¹ Ονομάζω δείκτη απασχόλησης Q_0 (quotien d'occupation) την σχέση χρόνος εργασίας του μαθητή/χρόνος εργασίας του δάσκαλου. Είναι πιο χρήσιμο να ξέρεις αυτή την έννοια παρά τον περίφημο δείκτη ευφυΐας Q_i

αυτή την έννοια είναι πολύ χρήσιμη. Ασφαλώς, όταν έχει κανείς πειθαρχία μπορεί να αποκαταστήσει την τάξη, όταν έχει φαντασία μπορεί να απασχολήσει τα παιδιά: εξού αυτά τα γράμματα που ζωγραφίζονται ατελείωτα, αυτά τα κολάζ... Ας είμαστε σοβαροί, δεν έρχεται κανείς στο σχολείο για να είναι φρόνιμος ή για να κάνει κατασκευές. Δουλειά υπάρχει μπόλικη. Θα μπορούσε κανείς να προβλέψει δύο συνεδρίες, πράγμα που μεταθέτει το πρόβλημα. Μπορεί κανείς να αναζητήσει και άλλες λύσεις.

Μια οργάνωση...

Η σειρά

Για να αποφύγουμε τα σπρωξίματα πρέπει να καταργήσουμε την απελπιστική αναμονή. Είναι φυσιολογικό το παιδί που έχει τελειώσει στο πρόχειρο να θέλει να έρθει στην έδρα, είναι φυσιολογικό που διαμαρτύρεται αν του πάρουν τη σειρά του. Μόνο που είναι αδύνατον να προβλέψουμε με ποια σειρά θα έχουν τελειώσει.

Μια λύση: μόλις ένα παιδί έχει τελειώσει το γράμμα του στο πρόχειρο γράφει το όνομά του στον πίνακα κάτω απ' αυτούς που έχουν τελειώσει πριν από αυτό, ξαναγυρίζει στη θέση του και αλλάζει δραστηριότητα. Του αρκεί να κοιτάξει ποιος είναι στην έδρα για να ξέρει σε πόση ώρα θα είναι η σειρά του. Στο δεύτερο γύρο (επιβεβαίωση του γράμματος) η ίδια λίστα δίνει πάλι τη σειρά προτεραιότητας. Όταν το γράμμα είναι εντάξει, το παιδί διαγράφει το όνομά του από την λίστα. Ο δάσκαλος ξέρει επίσης, δίχως άλλο έλεγχο, ποια παιδιά δεν έφεραν το γράμμα τους: έτσι δεν μπορεί να ξεχαστεί κανένα παιδί.

Η διαδικασία αυτή είναι σημειωμένη σε μία πινακίδα: γιατί να γράφεις κάθε 15 μέρες το ίδιο πράγμα; Στην πινακίδα υπάρχει επίσης ένα παράδειγμα γράμματος: υπενθύμιση των υποχρεωτικών αναφορών, τυπικές εκφράσεις ευγένειας για τους μικρούς. (Είναι πολύ απλό, αυτός που ξέχασε την ημερομηνία ή την υπογραφή χάνει τη σειρά του).

Πρέπει να προβλέψει κανείς άλλες δραστηριότητες πολύ υψηλού δείκτη απασχόλησης (Qo) που θα γεμίσουν τον ελεύθερο χρόνο. Το πλάνο εργασίας επιλύει φυσικά το ζήτημα... στις μεγάλες τάξεις όπου τίθεται λιγότερο.

Συμπληρωματικές δραστηριότητες

Την 18^η Μαΐου 1961, δεν ασχοληθήκαμε με την αλληλογραφία . Στον πίνακα, είχα γράψει: *παρατήρηση, καρτέλες με πράξεις, ανάγνωση, σχέδια.*

Όλοι, εκτός από δύο-τρεις που είχαν κολλήσει σε ένα τεστ νοκ-άουτ, μπορούσαν να εργαστούν στο τετράδιο των πράξεων, με αυτοδιόρθωση.

Οι πιο μεγάλοι είχαν στη διάθεσή τους φύλλα εφημερίδων, υλικό της Β.Ε (Βιβλιοθήκη Εργασίας), κτλ., και ήξεραν ότι θα παρουσίαζαν ένα κείμενο το απόγευμα στην ανάγνωση.

Οι μικροί μπορούσαν να πάνε να *ψαρέψουν λέξεις* στον πίνακα ανάγνωσης, να τις αντιγράψουν στο τετράδιό τους με ένα επεξηγηματικό σχέδιο.

Κάποιοι είχαν σε εκκρεμότητα εργασίες από τα εργαστήρια.

...που δεν πέφτει από τον ουρανό...

Ασφαλώς η τάξη δεν ήρθε από μόνη της: *Στην αρχή ήταν το χάος.*

Η τάξη εγκαταστάθηκε. Αλλά αυτό έγινε με την συμμετοχή των παιδιών. (Θυμάμαι μια μεγάλη ουρά αναμονής μπροστά στην έδρα, τις έντονες επιπλήξεις εκ μέρους μου. Αντίθετα δεν θυμάμαι ποιος πρότεινε να γράφουμε τα ονόματα στον πίνακα). Είναι μια τάξη αδιαμφισβήτητη, εγκατεστημένη... που δεν θα την αλλάξουμε παρά αν βρούμε κάτι καλύτερο.

Να γιατί δεν ισχυρίζομαι ότι υποδεικνύω ΤΗΝ λύση. Η δική σας λύση εξαρτάται από τον χώρο σας (στην τάξη μου μπορεί κανείς να κυκλοφορεί), από τα παιδιά, από σας τους ίδιους. Το δίχως άλλο η λύση μου θα φαίνεται πολύ περιπλεγμένη σε ορισμένους που έχουν παιδιά φρόνιμα ή έξυπνα, ή σε άλλους που διαθέτουν μια ιδιοφυία που εγώ δεν έχω. Πώς ενεργείτε εσείς; Πολύ περισσότερο απ' ό τι οι φιλοσοφικές συζητήσεις για τις τεχνικές, αυτό που μου φαίνεται ότι μπορεί να βοηθήσει στο ξεκίνημα είναι η ανταλλαγή των μικρών μας *τροκ* οργάνωσης.